

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10 K, za pol leta 5 K 20 vin., za četrt leta 2 K 60 vin., mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Poznamena številka 10 v.

Reklamacije so poštnine preste. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo, inserati. Enostopna peti-vrstica (širina 88 mm) za enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

6. števil.

V Ljubljani, v sredo, dne 20. januarja 1909.

Leto XII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana, Dunajska cesta števil. 20.

„Rdeči Prapor“

izhaja redno vsako sredo in soboto in velja za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10 K 40 vin., za pol leta 5 K 20 vin., za četrt leta 2 K 60 vin., mesečno 90 vin.

Za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K.

Za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Klerikalizem.

Navidezno ima socialna-demokracija na Slovenskem v sedanjem času toliko nasprotnikov, kolikor jih ni imela še nikoli. Navidezno stoji na eni strani mogočna zveza vsega, kar je nesocialistično, na drugi pa mala, osamljena socialno-demokratska stranka. Zlasti na Kranjskem, v osrednji deželi sedanjega Slovenstva je videti, kakor bi bilo tako in kdor je kaj pristopen strahu, bi celo mislil, da je položaj socialne demokracije vsled tega posebno nevaren. Septemberski dogodki so porodili slogo liberalizma in klerikalizma; nekdanji «radikalci» so neslavno vstopili v službo liberalne stranke; na njenem levem krilu se snuje «Narodna Delavska Organizacija». Vse proti socialni demokraciji.

Toda strah za našo, edino resnično delavsko stranko, je popolnoma nepotreben, zakaj slika je v resnici vse drugačna nego se prikazuje v ljubljanski megli. Edini resni nasprotnik socialne demokracije na Slovenskem je dandanes klerikalizem, vse drugo pa je sicer sitno, a v političnem boju bodočnosti nima resnega pomena.

Klerikalna stranka na Kranjskem je danes na vrhuncu moči. Dosegla je cilj, ki se je zanj bojevala, odkar je nastal v deželi politični razkol. Če bi bil liberalizem vsled tega potlačen v opozicijo, bi bilo dobro zanj; tudi opozicija ima važne naloge, v marsikaterem oziru celo važnejše nego vladajoča stranka. Toda liberalna stranka je doživela žalostnejšo usodo: izgubila je vsako stališče in visi v zraku, tako da ne more ne na zemljo, ne v nebesa.

Klerikalci so šli z zavestjo za svojim ciljem. Njihova politika ni bila lepa, ni bila koristna narodu, a bila je dosledna. Zmagati je morala prej ali slej. Toda klerikalna zmaga ne bi bila mogla nikdar spraviti liberalcev v tako klaverni položaj kakor jih je, če ne bi bili sami zakrivali svojega propada.

Zadnje politično neumnost so storili liberalci, ko so se podali v slogo s klerikalci. Po dvajsetem septembru so mislili, da je ta zveza rezultat posebne politične modrosti. Viharne dogodke lanskega leta so pozdravili kakor Izraelci v puščavi mano. Kajti v prirodnih razburjenostih, ki so jo porodili streli na Pogačarjevem trgu, je bilo naravno, pričakovati, da pozabi ljudstvo na politične grehe preteklosti in račun, da klerikalci ne bodo mogli menitič tebič odbiti slogaške roke, je bil zelo razumljiv. Toda klerikalci so znali od nekdanj bolj računati. Vsa njih politika je bila vedno matematična. Po septemberskih dneh so ravnali kakor najbolj premeteni diplomatje. Vse namigavanje v «Slovenakem Narodu», vse pismene ponudbe niso nič zalegle. Tavčar je moral osebno priti k Šustersiču in prositi ga za sporazum. Potem se je sešel klerikalni svet in je milostno skle-

nil, da se dovoli liberalcem, pobasati liberalna načela v koš ter nositi klerikalizmu vlečko.

Oblastno je bilo posvetovanje in uvaževanje in sklepanje klerikalcev; a liberalci niso razumeli tega. Srečni so bili, da je klerikalna stranka priznala vsaj njih ekzistenco, da za deželnozborsko volitev v Ljubljani ne dobe klerikalnega protikandidata in da se jim po deželi ni treba bojevati. Mislili so, da so jih klerikalci sprejeli za brate, verjeli so v slogo.

A komaj nekoliko kratkih mesecev je minilo, pa se že kaže njih velikanska blamaža; prostituirali so se, a namesto plače jim klerikalna stranka kaže — osle. V deželnem zboru, kjer bi se imela izkazati praktična vrednost sloge, se kaže nasprotno, da nimajo klerikalci prav nič zmisla za potrebe svojih zaveznikov in da jim ne pride niti na misel, ozirati se kaj nanje.

Kratko je zasedanje kranjskega deželnega zbora, a liberalcem je prineslo toliko bridkih izkušenj, da bi lahko imeli dovolj za celo leto. Že prvi dan so popili kelih grenke pijače. S svojim nastopom proti deželnemu predsedniku Schwarzu, kjer so jih klerikalci popolnoma pustili na cedilu, so morali zaigrati ulogo, ki je bila zamisljena kot heroična, pa se je končala kot operetna. Morda se je takrat komu vtilila misel na «rimljansko zvestobo». A kako je moralo biti liberalcem šele pri srcu, ko so morali uvideti, da jih zapuščajo klerikalci ob vsakem koraku in da jih izročajo žalostno komičnemu kismetu?

Liberalci so zahtevali za Ljubljano dva zastopnika v deželni šolski svet; klerikalci so to odklonili. Liberalci so predlagali davčen popust za ljubljanske hišne posestnike; klerikalci so odklonili. Liberalci so se zavzemali za Idrijo; klerikalci so jih zasmehovali. Liberalci so z vso vehemenco napadli deželnega predsednika; Šustersič ga je zagovarjal kakor advokat. Še več: Na Schwarzovo mesto je postavil — Hribarja in vanj je spuščal svoje puščice.

Ne — o slogi ni govora in «harmonija» je pač taka, kakor med struno in med prsti, ki brenkajo po njej. Liberalna stranka je izgubila sama sebe in zdaj si v brezkončnem čudu menca oči, ker ne ve, kam je prišla in kam se je bila napotila.

Nasprotno pa stopa klerikalizem z največjo oblastnostjo na vrhunec in že napoveduje, da se bliža rimski zistem. Če dobi dežela dva zastopnika v šolskem svetu, bosta oba klerikalca. Za jesen pa napoveduje nov šolski zakon, ki ga hoče izpremeniti po mračnjaskih vzorih.

Tukaj je nasprotnik, močan in zateleban v svoje cilje. Njemu mora politično biti namenjen glavni boj. In ker se liberalizem ne upa za nobeno ceno, se bo morala socialna demokracija tem bolj energično polotiti tega boja, ki je v političnem oziru zdaj najvažnejši.

Univerza v Trstu.

Dalje.

Pruska, jako omikana kraljica Loiza, je pisala o Pestalozziju: «Čitam sedaj Pestalozzijevo knjigo Lenart in Jera. Dobro se počutim v tej švicarski vasi. Kako želi ta mož vse dobro človeštvu! Ako bi bila svoj gospodar, peljala bi se k Pestalozziju, da se mu zahvalim v imenu človeštva. Da, v imenu človeštva se mu zahvaljujem.»

Protestantovski škof na Danskem Nikolaj Grundtvig (1783—1872) je bil danski Pestalozzi; delal je za razvoj svobodnega in krepkega ljudstva; posebno je posvetil svojo veliko delavnost osnovanju

ljudskih sol in pozneje ljudskih vseučilišč. Na Angleškem se je pred vsemi drugimi deželami razvilo kapitalistično gospodarstvo. Tam najdemo tudi prve socialiste, ki jih je izcimilo gospodarstvo med ondrotnimi protestanti: Maurice, Ludlow, William Cobbet, Kingsley, Neale in Robert Owen ter Fourier, St. Simon na Francoskem. Ti so napolnili prvih konsumnih zadrug na Angleškem. Ti so učili delavstvo, da si mora samo pomagati.

Na te socialiste so se ozirali danski prijatelji kmeta in delavca in Grundtvig je glavni delavec, ki uravnava mej kmeti tla za pozneje tako velikansko zadrugno gospodarstvo danskih kmetov. Seveda so dale proizvajalne razmere na kmetiji temu povod. Tlakerski kmet je postal prost. Moral si je zdaj urejati proizvodnjo tako, da dela tudi za trg. Kot tlakar je pojedel vse sam, kar mu je prepuščal grajščak, zdaj je moral odračunavati davke kralju, plačevati rokodelca, zdaj je moral pridobiti več. Zito proizvajati ni kazalo, ker ga je Amerika metala ceno na evropski trg, ko so začele voziti železnice in parobrodi. Mestno prebivalstvo je zahtevalo dosti več pridelkov kmetije; trgovina, fabrika sta zahtevali vrtnarsko delo na kmetiji. Danski kmet je spremenil svojo produkcijo, ki je bila poprej povečjem proizvodnjo žita in začel rediti živino in proizvajati produkte živine; krav, svinj, kokoši, tudi za eksport. Protestant Grundtvig je učil: Samopomoč je božja pomoč, kdor si pomore sam, temu pomaga bog. Torej nič vožnih kart več kupovati za vožnjo na drugi svet, tukaj na zemlji je že dobro živeti. Na Angleškem so uvezbali delavce in druge v uvedbi konsumnih zadrug, to uvedbo si je ugledal danski kmet, oziroma Andersen, absolvent višje kmetijske šole, organizator danskih proizvajalnih zadrug, mlekar, zadrugnih mesnic in zadrugne prodaje jajc in kurentnine. «Še ni 30 let preteklo in danska kmetija je organizirana na principu zadrugne samopomoči in je danes največji svetovni trg za živalske produkte in dansko ljudstvo je skoziinskoz demokratizirano, asociirano, kmetijsko in zraven bogato. Danski kmet zdaj ni le svoboden človek, ampak on tudi vlada. Dansko trgovsko brodovje v vzhodni Aziji je največje sveta in Danska zraven Angleške relativno najbogatejša dežela na svetu.» — Neki statistik je našel, da porablja industrijsko ljudstvo veliko mesa. Pri Saksoncih, največjih nemških industrijalcih pride 82 funtov mesa na leto na človeka, na Danskem 98 funtov. Človek je, kar je.

Zraven proizvajalnih zadrug so se razširile na kmetiji in v mestih konsumne zadrug. Pastor Sonne je bil začetnik; bral je o angleških «pionirjih» v Rochdale — (28 ubogih delavcev je leta 1828 v Rochdale ustanovilo prvo, zdaj velikansko konsumno društvo) in delal je v tem smislu.

Leta 1905. je bilo na Danskem 1064 zadrugnih mlekar in 30 zadrugnih mesnic. Uravnava 1013 mlekar let 1898 je stala devetindvajset milijonov in šeststo tisoč mark. Te zadrug so imele 842.000 krav in mleka se je proizvajalo na leto 1802 milijonov kilogramov. Uravnava ene zadrugne mlekarne z vsemi stroji stane enajst tisoč do štiriinštrideset tisoč mark. Zadrug so v zvezi. Ena zadrugna zveza na pr. je imela leta 1899 prometa 9.600.000 mark; ta zveza je razdelila 336.000 mark profita svojim članom; rezervni zaklad je 448.000 mark. Poslopje v Kopenhagnu, ki služi tej zvezi za prometno hišo, je stalo 480.000 mark. Veleposestniki, ki so se ostali pri življenju, so seveda tudi zadrugarji. Oni imajo mlekarne «Trifolium» v Havlevu, ki porablja na leto okoli 20 milijonov

kilogramov mleka. Ta zveza šteje samo 60 članov. Tako so si rešili nekateri danski veleposestniki svoje graščine in predobro žive.

Te zadrge vzdržujejo kmetijske sole, tudi višje. Že v ljudski šoli se začne s poukom v kmetijstvu in v glavnih delih rokodelstva in fabrik. Danci so prodali leta 1900 mleka, surovega masla za sto milijonov kron, svinjine, slanina klobas za osemindvajset milijonov, jajc za šestnajst in pol miliona kron. Nakupujejo žita, koruze na leto za kakih 56 milijonov mark. Živinoreja rabi dosti koruze. Leta 1898 je bilo na Danskem en milijon osemsto tisoč glav goveje živine. Tri milijone osemsto tisoč hektarov meri danski rodovitni svet, od teh je porabljenih en milijon štiristo tisoč hektarov samo za proizvodnjo živil za živino. In 40% hlevov je majhnih, z 1—3 kravami, 29% z 4—9 kravami, 27% z 10—29. Manjši gospodarji so najboljši zadrugarji. Zdaj je 30 zadrug za razpečevanje svinjine. Svinjereja je na Danskem veličanska. Leta 1900 se je odposlalo iz Danske stošestindvajset milijonov funtov svinjine v vrednosti devetindvajset milijonov kron.

V največjih mesnicah se zakolje na leto do 60 tisoč svinj. Uredba mesnice stane do 170.000 kron; mesnica v Odense je stala 1.750.000 kron. Vrednost leta 1903 zaklanih 927.000 svinj je bila 50.400.000 mark. Zadruga mesnica računa po 2 K 50 vin. stroškov od svinčeta.

Slov. Štajerska in Dolenjska proda na leto gotovo $\frac{1}{4}$ milijona rejnih svinj, $\frac{1}{4}$ milijona rejnih. Rejeno svinčje vrže našemu človeku 80—100 K. Ko pride na mize konsumentov, je vrglo 40—50 K več. 50 kron vzame prekupec in drugi posredovalci. Danski zadrugar plača le 2 K 50 v zadrugi mesnici. Seveda ne more tako procvitati in bogateti naša kmetija! Kmet dobiva iz zadrugnih mesnic po ceni meso, klobase zase, lahko se dobro hrani. Slov. Štajer, Dolenjska, Gorenjska bi lahko zredili toliko svinj kakor Danska. Zdaj prodaja naš kmet polovico svinj živih za rejo za male kupnine, pri rejnih zgubi. Kaj pa zredi Hrvaška teh ščetinastih živali! — Saj je bila Hrvaška že davno zaradi teh ščetin znana po svetu. Kopenhagen ima 25 zadrugnih mesnic. Koliko bi jih lahko bilo v Trstu! — Zdaj za Trst dobavljajo mleko in surovo maslo tudi od daleč. Sramota, da slovenske dežele ne premorejo toliko mleka in surovega masla!

Reja in prodaja kuretnine in prodaja jajc je na Danskem tudi zadruga. Leta 1903 se je prodalo 477.200.000 jajc za približno 30 milijonov mark. Za rejo kuretnine dobe kmetje tudi odpadke od zadrugnih mesnic.

Več statistike teh danskih zadrug sem priobčil v tem časopisu pred leti. Seveda je vse polno denarnih zavodov-zadrug na Danskem. Šolstvo je dobro razvito, kakor nikjer drugod. Na visoki šoli za kmetijstvo posluša, kdor hoče. Na Danskem se šteje med neumneže, kdor nič, ali dosti ne razume o kmetijstvu. Vseučilišč za ljudstvo je 26. O teh visokiholah prihodnjic enkrat kaj več. Danes le toliko:

Danski industrijski delavci so danes po večjem soc. demokratje in organizirani v strokovnih društvih. V danskem državnem zboru, v katerem je 113 poslancev, so imeli leta 1906. soc. demokratje 24 poslancev, v takozvani gosposki zbornici 4 poslance. V občinskih zastopih imajo svoje zastopnike. Zdaj je v vseh danskih mestih 155 soc. demokratov občinskih odbornikov, na deželi pa sede tudi v vsakem občinskem zastopu.

Na Danskem velja izrek Friderika Maurice, angleškega kršč. socialista: Vsak, ki pripoznava, da je proti principu konkurence princip asociacije močnejši in opravičenejši, sme zahtevati čast ali sramoto, — da ga zovejo socialista. Danski časopis »Socialni demokrat« šteje 50 tisoč naročnikov. Vseh soc. demokratičnih časopisov na Danskem je 18. Danski kmet glasuje liberalno ali socialistično. Ljudski učitelj je bil že naučni in kmet kmetijski minister. In ti ljudje so bili še pred 30—40 leti največjem analfabeti in pijanci. Danes nimajo analfabeta in pijancev, danes so danski kmetje omikani ljudje, njihovo ženstvo ravnotako in bogati so, — dobro žive — in industrijski delavec je omikan, organiziran, ter si leto za letom pridobiva večji zaslužek, koristi in nastopa tudi že sam v proizvodnih zadrugah. Konec prih.

Sodrug! Podpirajte in širite „Rdeči Prapor“. Pridobite novih naročnikov! Na delo za centralno glasilo stranke.

Kranjski deželni zbor.

V petek je imel deželni zbor svojo politično debato, ob kateri je doseglo zanimanje za njegove razprave svoj vrhunec. Vsega, kar se je pričakovalo od te debate, ni prinesla. Moglo se je pričakovati, da pride zadostno in avtentično pojasnilo tistih dogodkov, ki so lani meseca septembra razburili vso deželo in tudi ljudstvo izven mej vojvodine Kranjske, a to je izostalo. Položaj je celo v marsikaterem oziru bolj nejasen, nego je bil pred zasedanjem. Pač pa je prinesla razprava mnogo presenečenja. Poslanec dr. Tavčar je navedel o septembrskih dogodkih dosti detajlov, ki v širših krogih niso bili znani. Deželni predsednik je v svoji polemiki, kar je umevno, skušal varovati oblasti in vojaščino, pri tem pa je, četudi ne v senzacionalni obliki, vrgel v zbornico senzacijo s povestjo, da je župan Hribar zahteval vojaško asistenco. Temu presenečenju se je pridružil drugo: Klerikalni vodja dr. Šustersič je nastopil kot zagovornik deželnega predsednika, katerega je prav klerikalno časopisje najsrdečje napadalo, ko je bil profesor Belar imenovan za deželnega šolskega nadzornika. »Slovenec« je takrat zapisal baronu Schwarzu na uvodnem mestu: »Pojdite v penzion!« Štirinajst dni pozneje ga je branil in zagovarjal vodja tiste stranke, kateri je »Slovenec« glavno glasilo. — Vsled govora deželnega predsednika je nastal med njim in ljubljanskim županom Hribarjem konflikt, o katerem poročamo na drugem mestu.

Pri debati o proračunskem provizoriju se je oglasil za besedo

poslanec dr. Tavčar, ki je začetkom svojega govora izvajal, da je bilo jubilejsko leto Slovincem leto krvi in solza, ker je nemški nacionalizem obhajal orgije surovosti in pobalinstva v Ptuj. Vlada, je dejal, dela z vsemi močmi na to, da se uresniči nemško-nacionalne sanje. Baron Schwarz je nemški prokonzul v deželi; njegova vladna modrost tiči v tem, da 20.000 Nemcev deli 95 odstotkov pravic, Slovincem, katerih je skoraj pol miliona, pa podeli 5 odstotkov. Furor teutonius je danes naš vladar in vladi in dvoru je to všeč. Meseca novembra se je deželni odbor poklonil cesarju in deželni glavar je pel visoko pesem o vdanosti, pokornosti in neomajni zvestobi slovenskega naroda. Ali ta vdanost, pokorščina in zvestoba mu komaj daje jamstvo za gomilo v stari zemlji. Vladar nas je neprikrito radi ljubljanskih dogodkov obložil z ostrim ukorom, tako, da smo odhajali kakor bi nas bil kdo z mokro cunjjo pretipal. Ko pa je bilo sprejeto zastopstvo dežele Štajerske, kjer je nemstvo v Ptuj, Mariboru in Celju še mnogo huje divjalo, ni cesar spregovoril nikake pomirljive besede. Oficialna Avstrija meni, da smo Slovenci zategadelj na svetu, da nam Nemci po glavah plešejo. S tega stališča je presojači septembrske dogodke v Ljubljani, v prvi vrsti postopanje vojaštva, kateremu smo bili izročeni na milost in nemilost. Lojalna navada je, da se obsojajo in obžalujejo take demonstracije. Vse prav! A da narod dostikrat nima drugega orožja kakor demonstracije, je kriv avstrijski vladni sistem, ki nam odkazuje v tej omajani državi položaj helotov, dasi je v ustavi teoretično tako lepo zajamčena enakopravnost vsem narodom. Kar nas je vse pretreslo ter v nas razvnelo zadnjo strast, je bilo to, da so dne 20. septembra v Ljubljani pokale ces. kr. puške in da sta v cesarjevem jubilejskem letu morala umreti dva mlada človeka, sedem jih je pa bilo razmesarjenih in po-habljenih. Streljalo se je na nedolžne, bodi iz za-bitosti, bodi iz hudobije. Na kratko: Dokazano je, da se je morilo. V tem pogledu je sodna preiskava dala vsa potrebna pojasnila; izpoved vladnega policijskega svetnika se je zajedla kakor črna pega v rmeno zastavo pešpolka kralja Belgijcev. Vojaške oblasti žive po zastarelih nazorih, od katerih ne odnehajo in naj pogine pri tem ves svet. Med stare grehe avstrijskih generalov spada tudi oni, da ti stari in dostikrat obrabljeni gospodje nečejo nikdar pripoznati, da so kaj gresili. Tako vojaška avtoriteta tudi v Ljubljani na noben način ni hotela pripoznati, da zadene vojaštvo 27. pešpolka kakšna krivda. Lajtnant Majer in njegovi vojaki, ki so potem pisali bestialne karte domu, so bili nedolžni kakor ovčice. Vojni minister se je v delegacijah zagovarjal, da je moštvo tiste čete, kateri je 20. septembra zapovedoval lajtnant Majer, streljalo prej nego mu je bilo dano povelje. Pri

tem ni občutil, kako je s tem izgovorom osmešil sebe in avstrijsko armado pred celo Evropo. Njega ekselencja ni zaukazal niti najmanjše preiskave in polkovnika, ki ima tako disciplino v svojem regimentu, ni niti za trenotek poslal v kasernski arest. Tistega ki je sprožil tri strele, je pohvalil njegov lajtnant: »Also Sie waren es, der das Schnellfeuer unterhalten hat. Bravo! So Gott will, werden wir noch schießen.«

Pri naših avstrijskih razmerah se prav nič ne čudim, da se lajtnantu Mayerju ni nič zgodilo; čudim se samo, da dne 2. decembra ni postal oficir Josipovega reda, seve »mit der Kriegsdecoration«! Vojni minister je g. dr. Šustersiču obljubil, da se bo nanovo preiskavalo. A preiskuje se nič. Samo lajtnanta Mayerja so poslali na blazniško opazovalnico, pa se pravzaprav ne ve, zakaj. O ti vojaški ekspediciji v blaznico se pripoveduje pikantna dogodbica, katera bi, če je resnica, za kar pa jaz ne jamčim, v bengalični luči razsvetlila disciplino pri 27. pešpolku. Govori se, da je lajtnant Mayer s svojimi »tovariši« v takozvani »Offiziersmesse« nekaj popival. Njegov kompanijski komandant je potreboval njegove službe in po ordonanci mu je poslal takozvani »službeni list«, s katerim ga je v službo poklical. Gospod lajtnant pa je v pričo svojih tovarišev ta list strgal, rekoč: »Was soll mir der Wisch!«

Naj je že lajtnant Mayer blazen ali ne, nikakor se mu ne more dopustiti njegovo provokatorično postopanje po 20. septembru! Naravno je, da je Ljubljana, ko so bili ubiti ljudje, v hipu stala v plamenu. Bilo nas je mnogo, ki smo smatrali demonstracije za nekaj takega, kar daje orožje v roko političnemu nasprotniku. Ko pa se nam je povedalo, da je tekla človeška kri, zavrelo nam je v glavi, in najmirnejšemu meščanu so se krčile pesti.

V tem nevarnem položaju je lajtnant Mayer svojo s človeško krvjo zamazano pest dvignil proti mirnemu človeku. Prežal je nanj, in ko ga je zavohal v Prešernovih ulicah, ga je napadel iz zasede ter ga pretepel. Lajtnantu Mayerju se ni ničesar zgodilo, in Potiorek je imel svoje dopadajenje, da je mogel neznaten oficir celo Ljubljano na nečuten način izzivati. Sicer pa recite kar hočete, ako pet do glave oboroženih oficirjev zahrbtno napade neoboroženega meščana, ne vidim jaz v tem ničesar junaškega, ničesar častnega! Take reči uganjajo pretepači. Skoraj bi človek mislil, da bi kaj takega, kakor je bil lajtnanta Mayerja eksces v Prešernovih ulicah, v normalni državi ne smelo biti mogoče. Zlasti od strani vojaštva ne, ki je glavno breme preobloženega davko-plačevalca.

Vojaško upravo zadeva še drugo očitjanje.

V te stvari se je namreč tudi vtaknil korni poveljnik general infanterije gospod Potiorek! Vedel je polkovnik 27. pešpolka, da je poročnik Mayer nemogoč pri 27. pešpolku v Ljubljani, in zato ga je poslal v Gradec, a od tamkaj ga je zopet Potiorek poslal nazaj v Ljubljano, da se je ta človek potem nalašč kazal po ljubljanskih ulicah ter posedoval pri odgrnjenih kazinskih oknih vsak dan in prezirljivo gledal na tiste ljudi, na katere je prej streljal. Poročalo se je v Gradec, da je lajtnant Mayer tudi dne 19. septembra napravil »Bajonettangriff« na občinstvo. In kako se je potem izrazil feldcajgmajster Potiorek? »Ein Bajonettangriff, wobei keine Verwundung stattfindet, ist für mich kein Bajonettangriff!« To je krvoločnost, ki sramoti vsakega oficirja, posebno pa takega, kakor je general Potiorek. Bojim se, da bodeta ležala ta dva mrliča tudi med nami in našo dinastijo!

Govorili so na to poslanci dr. Vilfan, Turk, dr. Eger, dr. Oražen in Gangl.

Na to je odgovarjal

deželni predsednik baron Schwarz:

Glede na izvajanja gospodov predgovornikov o septembrskih dogodkih hočem razložiti celo zadevo. Zaradi agitacije pred shodom dne 18. septembra in zaradi agitacije na shodu samem se je bilo bati neredov, zato je vlada koncentrirala v Ljubljani orožništvo in pripravila vojaštvo ter določila za opazovanje dogodkov državna policijska uradnika. 18. septembra je vprašal policijski svetnik Wratschko ljubljanskega župana, ali bo treba orožniške asistence, a župan je zanikal to, in popoldne je župan pri meni rekel, da misli, da bo lahko vzdržal mir in red s svojimi lastnimi policijskimi organi. Zvečer je svetnik Wratschko sporočil mest-

nemu policijskemu svetniku Lauterju, da mu da lahko na razpolago 30 orožnikov; ta je vzel to na znanje, pa rekel, da misli, da bo izhajal s svojimi mestnimi stražniki. Zgodilo se pa je, da je po zborovanju prodrlo veliko ljudi skozi policijske kor-dome, da je bil prostor pred Kasino kmalu na-polnjen z ljudmi in so se zgodili izgredi. Tedaj je vladni policijski uradnik Fink opozoril mestnega policijskega svetnika Lauterja, da je orožniška po-moč silno potrebna, a svetnik Lauter jo je zopet odklonil. Deželno predsedništvo je odposlalo orož-ništvo in vojaštvo. Žal, da so medtem izgredniki že izvršili svoje že dolgo pripravljene naklepe. Dne 19. septembra je župan Hribar predru-gačil svoje stališče in je sam zahteval vojaštvo! (Dr. Šusteršič: «Ali je to res, gospod baron?») — Narodnonapredni poslanci odločno ugovarjajo. — Dr. Tavčar: «Glavno je, da se je streljalo!» — Dr. Šusteršič: «Kdaj je to bilo?» Popoldne. Prišlo je tudi dne 19. do silovitosti in so morali vojaki in orožniki napraviti mir in red. Dne 20. septembra je bilo pripravljeno enako in vkljub temu, da ljudstvo ni moglo dvomiti o resnosti položaja, se je zopet obnašalo izzivajoče in grozeče, kar je imelo žalostne posledice. Dne 21. sept. popoldne so pobajale gruča ljudi po mestu in zahtevale od trgovcev in obrtnikov, da od-stranijo nemške napise in so jih mnogim tudi sami odstranili. Mestna policija ni bila zmožna niti tega zabraniti. (Klici: «Ali je 20. september že končan? Ali o 20. septembru ne veste nič povedati?») Mestna policija je celo pustila razširjevanje hujska-jočih letakov. Odločno zavračam napade na vo-jajstvo. Zavračam najodločnejše napade na kornega poveljnika! Padle so besede, kakor «morilec». Morilec je tisti... (Klici: «Vojaki, ki so streljali, so morilci!») — «Tisti, ki v hrbet strelja!» — Dr. Tavčar: «Tisti, ki so «Schnellfeuer» dajali!» Mo-rilec je tisti, ki z namenom uničuje človeško živ-ljenje. Ta trditve je tako strašanska, da se obsoja sama po sebi! (Klici: «V hrbet so streljali! Za be-žečimi so streljali!») Kar se tiče očitanih vojaštvu zaradi uporabe orožja, se je že v delegacijah iz-javil vojni minister Schönaich in obljubil, da bo podal na podlagi nadaljnjih poizvedb nadaljna po-jasnila: (Dr. Tavčar: «Na sodnji dan popoldne ob polu štirih!») Poslanec Hribar in tovariši so vložili tozadeven nujni predlog v državnem zboru. De-želni zbor zato ni pristojno mesto... Orožništvo in vojaštvo je postopalo popolnoma pravilno. Ne-kemu žandarmerijskemu častniku se je očitalo, da je rekel: «Noch einmal živio schreien, so wird ge-schossen!» Tega izreka ni storil, rekel je tedaj: «Jetzt schreien sie živio, wo doch geschossen wurde!» (Klici: «To ni res! To ne bo držalo!») Končno so neupravičene pritožbe proti vladi in njenim organom. Pravi krivci so bili, ki so izgrede uprizorili in jih pripravili, in vsi tisti, ki so s svojim vedenjem posredno ali neposredno ljudstvo raz-burjali in zavajali v misel, da se sme nekaznovano poškodovati tujo lastnino. Govorilo se je o nekem izrazu, ki sem ga baje storil v kabinetni pisarni v izredno sovražnem smislu proti slovenskemu na-rodu. Izjavljam, da tega izraza nisem storil niti v kabinetni pisarni, niti kje drugje! Pod vprašanjem «Germanisierungsbestrebungen» se mi očita po-sebno sprejem Nemcev in pripadnikov drugih na-rodnosti v politično službo, da pa odbijem slo-venske. Nikdar se še ni pripetilo, da bi se kakoga prosilca odbilo zaradi narodnosti. Med 19 kon-ceptnimi praktikanti je 8 Slovencev, 9 Nemcev in 2 Čeha. Pred 10 leti je bilo na Kranjskem v po-litični službi samo 9 Slovencev, danes jih je pa 26. Očitano se mi je, da sem v nekem poročilu baje trdil, da je preveč Slovencev v politični službi. Tega nisem trdil nikdar. Res je pa, da se oglaš-a malo slovenskih kompetentov. Poročal sem, da je zeleti, da stopi več juristov v politično službo. Ko sem v zadevi svetnika Laschana dobil obvestilo, sem ga pozval naj se opraviči. Laschan je po-ročal, da je parkrat dobil v neki privatni zadevi slovenske sodnijske odloke, dasiravno je znano, da je po rodu Nemec. To da ga je toliko razjezilo, da je strgal sodnijski odlok, s čimer pa ni imel namena žaliti sodnije. Iz Laschanovega postopanja ni razvidno, da bi bil hotel žaliti slovenski narod, zadeva je popolnoma internega značaja. Spoznal sem, da se je stvar napačno tolmačila. Nikdar nisem protežiral nezakonitosti in sovražil naroda, vršil le svojo službeno dolžnost po načelu pra-vičnosti. Sodbo o svojem delovanju prepuščam trezno in objektivno sodečim ljudem in bom

vztrajal, ne da bi se dal morebiti motiti od ne-opravičenih napadov.

Za deželnim predsednikom je govoril poslanec dr. Šusteršič:

Jaz imam morda nekoliko drugačno stališče napram položaju, nego marsikdo drugi. Osemnajst let sem v političnem življenju in mislim, da se mi lahko ta čas šteje kot vojna leta, torej dvojno.

Ljudstvo me je postavilo na najvišje mesto, katero ima v deželi oddati, in sicer že opetovano. Ne smatral bi se vrednim tega zaupanja, če bi ne imel poguma, v vseh okoliščinah vsakemu nasproti resnico povedati. Včasih je veliko bolj popularno, dati duška ljudski razburjenosti, ljudski strasti. Dolžnost moža pa je, brzdati ljudsko strast. Ako se ne brzda, lahko zaide na napačna pota in ost se obrne zoper lastni narod, zoper tiste, ki so se vdali strasti. Besede dr. Tavčarja so mi bile v ve-likem delu simpatične, ampak obžalujem in bom obžaloval vedno, da se krona uvaja v debato. To je nekonstitucionalno, neparlamentarno.

Čin lajtnanta Mayerja in njegovega oddelka je popolnoma neopravičljiv; na ljudstvo se je stre-ljalo, kakor strelja lovec na divjačino. Izvajanja vojnega ministra Schönaicha v vojnem odseku so bila zelo poučna. Na podlagi lastnih poizvedb je moral priznati, da se je na bežeče ljudstvo stre-ljalo. Vse objektivne priče se strinjajo v tem. Prvi strel je padel, ko so ljudje že bežali. To je umor. To se ne da opravičiti. Nujno potrebna je re-forma asistenčnih predpisov; dispozicije nad vo-jajstvom naj ima civilni organ. V Pragi so trajali mnogo hujski izgredi tedne, ne da bi se rabilo orožje.

Ako imajo Nemci v Ptuj mob ali zahteva naša narodna čast, da ga tudi mi moramo imeti? Mi najodločnejše obsojamo tiste izgrede; za nje so odgovorni samo tisti, ki so se jih udeleževali. Ako se pa za te izgrede dela odgovoren slovenski narod, slovensko ljudstvo v deželi, proti temu odločno in jasno protestiramo.

Nemški listi so zelo pretiravali, poročila o ljubljanskih izgredih so bila silno pretirana. Kdor je to bral, je moral misliti, da je Ljubljana pravo roparsko mesto, da bi se človek ne upal na ulico. Ptujski izgredi so bili bistveno hujski, kakor ljub-ljanski. Če naj izbiram med tem, ali naj se me napade telesno ali mi razbije okna, sem za okna.

Jaz sem izgrede takoj obsojal z vso odločnostjo, vendar pa nisem slišal tovariša dr. Egerja, da bi bil tudi le z eno besedo obsodil ptujške izgrednike.

Vladni sistem se mora reformirati z vstrajnim in sistematičnim delom. Kriv temu sistemu pa ni sedanji deželni predsednik, temveč baron Hein. Danes so samo še ostanki tega sistema. Vzlic temu pa so Heina svoj čas zagovarjali celo nekateri go-vornikovi pristasi. Sedanji predsednik je žrtva Hei-nova in tistih ljudi, ki so ostali po Heinu v pred-sednikovi blizini. Baron Schwarz je vpeljal vse drug duh pri okrajnih glavarstvih, kakor pa je bil za časa Heina, da so uradi sedaj veliko kulantnejši napram ljudstvu, kakor pa so bili prej.

Baron Schwarz ni nikakor zakrivil september-skih dogodkov. Odgovornost ima lajtnant Mayer in njegov oddelek. Za vojaško asistenco ni bilo nobenega povoda. Smešno je bilo videti post fe-stum, dne 19. septembra stražiti vsako ubito ka-zinsko okno po enega orožnika.

Danes smo čuli, da je isti dan zahteval župan Hribar vojaško asistenco. Stvar naj se dožene med baronom Schwarzom in županom Hribarjem. Vsak ima pravico verjeti in ne smemo se postaviti na stališče, da ni nič res, kar reče deželni predsednik. Vemo, da se bo pričela vsled tega vojska med županom Hribarjem in deželnim predsednikom in potem bo prišla resnica na dan. Sicer pa tudi ne obsojam župana Hribarja, če bi bil tudi zahteval vojaško asistenco, kajti tedaj je bil lahko razburjen, ko je imel tako veliko odgovornost na sebi.

Vsekako je pripisovati krivdo obenem županu Hribarju in baronu Schwarzu, prvemu ker ni pre-skrbel za dne 18. septembra zadostno za vzdrže-vanje miru in reda, drugemu pa zato, ker je zaupal županu Hribarju.

Res je, da slovenski narod na Kranjskem še ni dosegel enakopravnosti, čemur pa je kriv naš zistem v zvezi s splošnim zistemom v državi, po katerem se s Slovenci ne ravna tako, kakor z dru-gimi narodi. Res pa je tudi, da so pritožbe na Štajerskem in Koroškem še večje. Kaj nam je sto-riti proti temu?

S pobijanjem oken in psovanjem ne dosežemo ničesar, pač pa s sistematičnim, složnim delom za napredek in blagor ljudstva. Kompas Avstrije kaže proti slovanskemu jugu. Roko v roki z našo di-nastijo bomo delali z realnim deloma. Z vsemi na-šimi močmi za uresničenje tega našega ideala, tudi ako mi ne doživimo tega uresničenja, pač pa naši potomci, da bo mogočno zaplapolala zastava jugo-slovanske države pod žezlom habsburške dinastije.

Potem sta govorila še posl. baron Schwegel in poročevalec dr. Krek.

Pri glasovanju so bili sprejeti vsi predlogi finančnega odseka in resolucija drja. Kreka, da se izplačajo deželnim uslužbencem že dovoljene mi-loščine za leto 1909.

O ostalih važnejših sklepih poročamo zaradi pomanjkanja prostora v prihodnji številki.

Politični odsevi.

Državni zbor ima v sredo svojo prvo sejo po božičnih počitnicah. Za začetek ni napovedano nič posebno zanimivega razven verifikacije doslej še ne odobrenih mandatov, katerih je še vedno precejšen kupček. Zavlekla se je stvar gotovo že dovolj. Me-seca maja 1907 so bile volitve in dasi je bil z vo-lilno reformo sprejet tudi zakon, ki zahteva, da morajo biti po šestih mesecih rešeni vsi ugovori proti volitvam, se to vendar še po preteku pol-drugega leta ni zgodilo. Poslanci, ki imajo zaradi izvolitve slabo vest, upajo tudi v novem parla-lamentu najboljši uspeh od zavlacenja. Vendar se pa menda sme pričakovati, da se bo vsaj o naj-večjih velilnih sleparijah povedalo, kar se mora povedati, če že ne ni upanja, da bi se razveljavili tisti mandati, ki so pridobljeni s samo sleparijo. Tega upanja seveda ni, ker branijo krščanski so-cialci galsko metodo, brez katere tudi sami ne morejo živeti.

Češki socialni demokratje na Dunaju so pri-redili v sredo pet protestnih shodov proti Ax-mannovemu predlogu, ki so ga krščanski socialci in nemški nacionalci sprejeli v niževavstrijskem de-želnem zboru. Predlog zahteva, da bodi nemščina izključni učni jezik na vseh javnih šolah na Nižjem Avstrijskem. Vsi shodi so bili jako dobro obiskani. Poročali so v desetem okraju poslanec Tomašek, v Ottakringu sodrug Stein, v Brigitenavi sodrug Fran Dvořák in poslanec Modráček, v Florids-dorfu sodrug Bechyně v Inzersdorfu sodrug Olbrih Dvořák. Na vseh shodih je bila sprejeta resolucija, ki pravi:

«Ta sklep je očitna kršitev pravic, ki so nam zajamčene z državnimi osnovnimi zakoni in za-smehuje kulturo in razum. Ta sklep je pa danes še bolj kakor prej provokacija, ki lahko prepreči vsako stremljenje po narodnem miru in lahko vnovič izzove izbruhe šovinizma, ki zaduše vsako čisto kulturno šolsko stremljenje. Zato sodi shod da je nemogoče in izključeno, da bi se ta sklep predložil cesarskemu potrdilu. Češko-socialno-de-mokratsko delavstvo izjavlja, da bo nadaljevalo boj za češke šole na Dunaju z vso močjo, dokler se ne izpopolni njegova zahteva.»

Ogrski državni zbor se je v ponedeljek zopet sešel na redno zasedanje. Vlada mu je predložila zakon o normalnem kontingentu rekrutov za leto 1909. V torek je zbornica sklenila, da darujejo diete poslancev enega dne za žrtve potresa v Južni Italiji in na Siciliji.

Ogrska vlada je, kakor se poroča iz Budim-pešte, v nevarnosti. Polonyi ima v koaliciji vedno več pristasev. Mogoče je, da poda Wekerle še tekom tega meseca demisijo. V tem slučaju bi bil bivši finančni minister Lukas poklican, da sestavi novo vlado.

Baron Rauch je bil zopet v Budimpešti in je poročal, da se hrvatsko-srbska koalicija gotovo raz-pade. Za ta slučaj upa, da se mu posreči kom-promis s «pravaši», ki bi potem postali vladna stranka. To je že stara Rauchova in Frankova spekulacija in po zadnjih dogodkih v koaliciji se ne more reči, da bi bila nemogoča.

V Pragi so bile v nedeljo zopet velike rabuke pri «bumlu» nemških dijakov na Přikopih. Mno-zica je bila tako velika in tako razburjena, da je policija ni mogla razgnati, pa so poklicali žandarje, ki so izpraznili in zaprli Přikope.

Čehi na Nižjem Avstrijskem zagajo, da stopi 25.000 čeških otrok v šolsko stavko, če se sank-cionira Axmannov predlog o nemškem učnem jeziku.

Srbaka skupština se je zopet sešla. Srbsko ministrstvo je vnovič vložilo demisijo. Pravijo, da sestavi novo vlado Protić, ki je pristal Pašićev.

O voljavnosti duhovniškega zakona je sodilo te dni okrožno sodišče v Ogrskem Gradišču (na Moravskem.) Profesor Bogoljub Paulus, ki je bil prej katoliški duhovnik, je prestopil na starokato-lisko vero in se je oženil. Škofjski konzistorij v Brnu je pobijal zakon kot neveljaven. Sodišče je izreklo, da je zakon po avstrijski postavi ve-ljaven.

Proti aneksilji Krete je bilo na Turškem zopet več velikih protestnih shodov.

Sodrug!

V smislu strankinih določb in sklepov zadnjega zbora razpisujemo

VII. redni strankin zbor jugoslovanske socialne demokracije

in ga sklicujemo

na dni 31. prosinca, 1. in 2.

:: svečana 1909 ::

v Ljubljano.

Provizorično predlagamo sledeči dnevni red:

1. Poročila, podaja tajnik sodrug Ivan Mlinar.
2. Politični položaj, poroča sodrug Etbin Kristan.
3. a) organizacija, poroča sodrug Ivan Kocmur.
b) Taktika, poroča sodrug dr. Tuma.
4. Tisk, poroča sodrug Anton Kristan.
5. Volitev izvrševalnega odbora.
6. Raznoterosti.

Pozivljamo vse organizacije, ki imajo po strankinih določbah pravico do udeležbe na strankinem zboru, da pravočasno izvolijo svoje zastopnike in jih naznanijo izvrševalnemu odboru. Predlogi, ki naj pridejo na razpravo na strankinem zboru, naj se vpošljejo izvrševalnemu odboru najkasneje do 20. januarja 1909.

Vse deželne, okrajne in krajne organizacije ter strokovne skupine in ženske organizacije vabimo, naj se poslužijo svoje pravice in odpošljejo na zbor svoje zastopnike. Mnogoštevilna udeležba je v interesu razvoja stranke in zato naj ne izostane nobena organizacija. Vsak delegat se mora na zboru izkazati z mandatom svoje organizacije. Formularji za mandate se lahko dobe pri izvrševalnem odboru.

Sodrug!

Zbor stranke ima izvršiti važne naloge. Stranka napreduje in izpopolnitev organizacije je naravna posledica razvoja. Dobra organizacija je predpogoj vsakemu delu in vsakemu uspehu; tesno združeno pa je z organizacijo vprašanje taktike. Prevažna je pa tudi ureditev naših tiskovnih razmer. Tudi v tem oziru nam nalaga razvoj stranke dolžnosti, o katerih mora strankin zbor resno razpravljati in sklepati, da se potem sklepi lahko tudi izvrše. Pa tudi politični položaj v državi sploh in v slovenskih deželah posebej je tak, da mu mora stranka posvetiti vso pažnjo. Zaraditega pričakujemo, da se udeležite zbora v največjem številu.

V LJUBLJANI, v božiču 1908

Izvrševalni odbor.

Za zbor stranke.

Vsi sodrugi, ki pridejo kot delegatje na zbor stranke v Ljubljano, se prosijo, da naznanijo upravnistvu »Rdečega Prapora«, s katerim vlakom se pripeljejo, da jih tukajšnji sodrugi lahko sprejmejo in jim postrežejo.

Vsi delegatje, ki žele, da se jim preskrbi stanovanje ob času strankinega zbora, naj to čimprej naznanijo upravnistvu »Rdečega Prapora«. Povedo naj tudi približno ceno.

Ljubljanski sodrugi, ki bi mogli ob strankinem zboru sprejeti kakšnega zunanjega delegata na stanovanje, naj se oglasijo v »Delavski Tiskovni Družbi«, Dunajska cesta št. 20.

Za zunanje delegate so se odposlali obrazci mandatov v vse kraje, a povsod po enem zaupniku. Kdor je v kakšnem mestu sprejel mandate, naj jih razdeli delegatom. Na strankinem zboru se mora vsak delegat izkazati z mandatom.

Ljubljanski sodrugi, ki žele kot gostje prisostvovati strankinemu zboru, naj se oglasijo v »Delavski Tiskovni Družbi«.

Vse organizacije se opozarjajo, da je po strankinem statutu voliti delegate za strankin zbor na zaupnem shodu in da se mora volitev potrditi na mandatu. Vsaka krajevna, okrajna in deželna organizacija lahko pošlje po dva, vsaka strokovna skupina po enega delegata. Organizirane žene lahko pošljejo svoje lastne delegatke.

Domače vesti.

Današnje številko poslali smo mnogim prijateljem svobode in napredka na ogled. Kdor se misli naročiti, blagovoli naj to naznaniti našemu upravnistvu.

Našim naročnikom. Vse naročnike, katerim je potekla s 1. januarjem naročnina, prosimo, da blagovoli isto ponoviti.

Prošnja. Vse politične organizacije vljudno prosimo, da čimprej pošljejo poročila za strankin zborna na slov: Uprava »Rdečega Prapora« v Ljubljani. Poročila naj bodo kratka, naj obsegajo le podatke o važnejših dogodkih, število akcij in vspehe.

Mlinar.

Konflikt med Hribarjem in Schwarzem je postal jako resen. V deželnem zboru je deželni predsednik baron Schwarz odgovarjal na očitanja zaradi septembrskih dogodkov ter je pravil, da je deželna vlada, pričakujuča nereda, ponujala županu Hribarju in mestnemu policijskemu svetniku Lauterju orožniško asistenco, katero sta pa oba večkrat odklonila. Potem pa, ko je bila policija nezmožna, da bi bila preprečila izgrede, je župan Hribar sam od deželne vlade zahteval vojaško asistenco. Na ta izvajanja, ki obsegajo nedvomno obdolžitve župana, odgovarja »Slovenski Narod« v pondeljek sledeče:

»Župan Ivan Hribar je v posebni vlogi opozoril ministra notranjih del, dr. Haertla na to, da je deželni predsednik baron Schwarz v svojem govoru o ljubljanskih septembrskih dogodkih v petkovi seji deželnega zbora izkrivljal dejstva, zamolčal marsikaj važnega, mestoma pa govoril naravnost neresnico. Kakor smo informirani, bo baron Schwarz dobil od župana Hribarja jutri tak odgovor, da mu bo šumelo po ušesih«.

Vsled te izjave je postal položaj nedvomno kritičen. Soditi o stvari sami bo seveda šele tedaj mogoče, kadar se bosta slišala oba zvana in kadar bodo na razpolago dokazi za obojne trditve. O konfliktu se pa že danes lahko pravi, da sega pregloboko za mirno rešitev. V nedvomno važnih vprašanjih si nasprotujeta deželni predsednik in župan glavnega mesta tako, da dolžita drug drugega indirektno neresničnosti. Položaj je tak, da ne moreta oba imeti prav. Kdor bo v tem dvoboju premagan, je za svoje mesto izgubljen. Zahtevati se mora, da se rešitev te važne zadeve ne prepreči s nobenim operacijskim rezom, ampak poklicane kompetence morajo storiti vse, da se izkaže objektivna resnica. V soboto je bila stvar le neprijetna; po županovi izjavi je postala skrajno resna. Rešitev je mogoča samo z dokazom resnice.

Kranjski deželni zbor je v soboto zaključil svoje zimsko zasedanje.

Šušterski politični govor v deželnem zboru je napravil v zbornici in v javnosti vtisk, kakršnega menda tudi njegova stranka ni pričakovala. In reči se mora, da je bila slika klerikalne stranke v petek res čudna. Tudi njeni nasprotniki so smatrali to stranko za zelo spretno in politično. A če prihaja vodja stranke v tako nasprotje s svojim uradnim glasilom in z večino svojih članov, kakor je prišel dr. Šušterski, tedaj mora zelo pobledeti tisti nimbus, ki je doslej obdajal klerikalce. Kajti to je gotovo, da ni bila klerikalna stranka v zadnjih časih samo nasprotna baronu Schwarzu, temveč je nastopala proti njemu naravnost sovražno. Dr. Šušterski je pa govoril v deželnem zboru prav kakor njegov advokat. Po tem nastopu in upoštevanju zveze, ki jih ima dr. Šušterski na Dunaju, bi se dalo soditi, da Schwarzevi dnevi niso tako šteti, kakor je trdilo liberalno in klerikalno časopisje. Zakaj dr. Šušterski je že tako previden, da ne podpira padajočih veličin. Če bi se pa vendar zgodilo, da bi baron Schwarz zapustil deželno-vladno palačo, tedaj se lahko verjame, da dr. Šušterski ne bo visoke zveze vendar niso tako zanesljive, kakor klerikalci radi trdijo. Če bi se pa moglo z Röntgenovimi žarki videti tudi kar se godi v srcih, bi bilo moralo biti nadvse zanimivo, pogledati, kako je bilo klerikalnim tovarišem pri duši, ko so slišali govoriti svojega voditelja.

Tudi zaradi vevške stavke, katero so vpriporili klerikalci, je dr. Šušterski navdušeno hvalil barona Schwarza, ki je bil takrat razsodnik. V zadevo je prišel deželni predsednik približno tako, kakor Pilat v »Credo«. Ko klerikalci niso več vedeli, kod in kam s svojo zavoženo stavo, so poklicali razsodništvo, da le dobe povod za konec stavke. V celi stvari je posredovanje deželnega predsednika zelo postranska reč. Toda dr. Šušterski je hotel porabiti priliko, da bi položil klerikalni stranki lovorjev venec na glavo za njene delavske zasluge. A če so bile vse Šušterski besede tako utemeljene kakor tista o vevški stavki, tedaj ves njegov govor ni bil vreden piskavega oreha. Vevška stavka je bila izgubljena in še danes so delavci zaradi tistega poraza vsi potrti. Zato bi bilo bolje, če se ne bi bil Šušterski o stavki nič zmenil. Bil bi se vsaj prej pozabil žalostni poraz.

»Slovenska filharmonija« je, kakor slišimo, v hudi krizi. Prvi vzrok je ta, da je kapelnik, gospod Talich, odpovedal. To pa je storil največ zato, ker so ga napadali razni obiskovalci koncertov in so mu celo pošiljali grozilna pisma. Gospod Talich je nedvomno spravil koncerte slovenske filharmonije na višino, ki je bila doslej v Ljubljani nedosežena. Toda mnogo obiskovalcev ni znalo ceniti tega. Pri najintimnejših točkah so padale žlice po tleh, rožljali so krožniki, gostje so si na glas pripovedovali ljubljanske novice, tako da je šum zadušil največ glazbene lepote. Pri neki taki priliki je gospod Talich najprej prosil za mir

in ko prošnja ni izdala, je ustavil glazbeno točko. Gostje se postavljajo na stališče, da so plačali vstopnino in zato lahko počenajo kar hočejo. To se pa ne vjema popolnoma. Po taki logiki bi lahko tudi obiskovalci gledališča razgrajali med igro. Filharmonični orkester je imel bridke izkušnje s svojimi filharmoničnimi koncertoma, ki sta bila takorekoč pred prazno dvorano, baje največ zato, ker se nista vršila pri pogrnjenih mizah. A če se je to hotelo, se ni imela ustanoviti filharmonija, ki ima umetniške naloge; za »Bierkonzerte« je bila tudi prejšnja godba dobra. Tudi to ne velja, da se pri pogrnjenih mizah ni treba ozirati na godbo. V Monakovem n. pr. prireja znani Chaimov orkester koncerte, pri katerih se pije; a nihče ne zahteva piva in ne govori, dokler se igra. To se opravi v pavzah, med produkcijo je pa absoluten mir; tako je mogoče, da se izvrše visoko umetniški programi pri pogrnjenih mizah. Če zaradi teh in podobnih razlogov res propade slovenska filharmonija, je pokopan velik kulturni uspeh, pa za dolgo!

Poslanec Gangl je v deželnem zboru podal več predlogov zaradi idrijskih razmer, a imel je slabo srečo. Predlagal je sledeči resoluciji: »I. Deželni zbor skleni: Prošnja mesta Idrije, vložena l. 1905 na deželni zbor kranjski za podporo vzdrževanja mestne realke se reši tako, da se dovoli mestu Idriji naknadno za l. 1905 do 1909 podpora v znesku 40.000 K. II. Deželni zbor skleni: Deželnemu odboru se nalaga: a) da dovoli mestni občini idrijski prezidavo mestnega poslopja št. 109 po načrtih arhitekta Holinskega v proračunjenem znesku 38.169 K 12 vin.; b) da razveljavi odlok g. gerenta, ki je z njim odslovil mestnega tajnika, ker ta odlok direktno nasprotuje določilom službene pragmatike za uradnike in sluga mestne občine idrijske; c) da pospeši napravo načrtov za regulacijo potoka Nikave, ki jo je dal lansk leto po svojih inženirskih premeritih, da se bo moglo s to regulacijo obnem rešiti za Idrijo prepotrebno kanalizacijsko vprašanje; d) da pošlje ob ugodnem času v Idrijo deželnega strokovnjaka, da izdela regulacijski načrt mesta.« Pri glasovanju je pa večina najprej odklonila predlog zaradi prezidave mestnega poslopja, prav tako tudi predlog zaradi tajnika. Sprejela sta se samo predloga o regulaciji Nikave in o mestnem regulacijskem načrtu.

Po zaključku lista.

Konflikt Schwarz—Hribar. Ljubljana, 19. januarja. Nocoj je imel občinski svet sejo, na kateri je bil navzoč kot zastopnik vlade svetnik Kremenssek. Župan Hribar je dal izjavo proti govoru deželnega predsednika Schwarza v deželnem zboru. V bistvu je župan izvajal, da dne 18. septembra sploh ni bilo govora o vojaški asistenci; dne 19. septembra je pa deželni predsednik z vojaškimi poveljniki že sklenil vojaški nastop, preden je prišel k vladni župan, ki ni mogel storiti nič več, kakor vzeti sklep na znanje. Zahteval je pa, če nastopi vojaštvo, da se vzamejo domači vojaki in le v ta namen, da se napravi kordon okrog kazine. — Vladni svetnik Kremenssek je zastopal stališče, katero je bil zavzel deželni predsednik v deželnem zboru, čemur so člani občinskega sveta ugovarjali.

Izjava deželnega predsednika in župana si torej nasprotujeta v važnih momentih. Konflikt je zdaj akuten.

V javnosti se mnogo komentira nastop drja. Trillerja na sobotni seji, ko je imel izjavo župana Hribarja v rokah in je to celo povedal, pa je ni prečital.

Še več se govori o čudnem nasprotju, ki je med prvim in drugim Šušterskim govorom v zbornici. Po prvem govoru je »Slovenec« napisal: »Šušterski je popolnoma obglavil Schwarza«. S petkovim govorom mu je posadil glavo zopet na rame. To se zdi tudi klerikalcem zelo čudno.

Društvene vesti.

Odbor skupine lesnih delavcev v Ljubljani sklicuje na nedeljo dne 24. januarja 1909 XIII. celoletni redni občni zbor skupine Ljubljana s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo funkcijonarjev. 2. Volitev predsednika, predsednikovega namestnika, desetih odbornikov in petih namestnikov, dalje petih članov nadzorstva ter dveh namestnikov. 3. Program za prihodnje društveno leto. 4. Raznoterosti. Prostor zborovanja je salon gostilne pri »Levu« na Marije Terezije cesti. — Začetek ob 9. uri dopoldne. Vse tovariše pozivamo, da se zanesljivo udeležijo zborovanja.

Idrija. V podružnici Unije avstrijskih rudarjev se vrši v soboto dne 23. januarja ob 9. uri zvečer javno predavanje o predmetu: Kako je nastala gospodarska in umstvena kultura. Predava prof. dr. Drag. Lončar. Rudarji, udeležite se predavanja polnoštevilno!

Dopisi.

Idrija. V soboto, dne 9. t. m. ob 8. uri zvečer je bil sklican od socialno-demokratske in narodno-napredne stranke v Idriji javni ljudski shod z dnevnim redom: občinske razmere v Idriji in imenovanje tretjega šolskega nadzornika. Vsled grozno slabega vremena ter nobene objave v naših listih ni bil shod tako obiskan, kakor so po navadi obiskani shodi socialno-demokratske stranke v Idriji.

Ali «Slovenec» na ljubo in resnici na čast povemo, da je bilo v zvezi temu nad 150 navzočih, ne pa 70, kakor piše škofov lažnjivec. Shoda sta predsedovala sodruga Brus in Uršič, poročal pa je pri točki občinske razmere g. Tavzes. Njegov govor je bil glavno naperjen proti postopanju deželne vlade in gerentu Zazuli, ki je odpustil iz službe nepostavni potom tajnika Novaka. V znak protesta je stavil tozadevno resolucijo, ki jo je shod odobril. Referentovega poročila se je udeležil za socialno-demokratsko stranko soodr. A. Kristan, ki se je ravno pri otvoritvi shoda pripeljal v Idrijo. Nasledel je liberalno postopanje v Ljubljani napram socialni demokraciji ter predstavil v znak liberalno klerikalne sloge kot žrtev tajnika Novaka iz občinskega odbora v Idriji ter omenil, da tako postopanje liberalne stranke ni zaupljivo, da bi socialno-demokratska stranka v Idriji nastopala skupno s stranko, ki snuje razpor po Kranjskem z ustanovitvijo N. D. O. in da celo isti tajnik, za kojega naj se danes protestira, snuje te stavkokazne organizacije, dasi nima liberalna stranka in «Slovenski Narod» nobene obrambne besede za svojega človeka, kateri je vržen iz službe. Gosp. Tavzes je hotel dokazovati, da so idrijski liberali čisto drugega mnenja kot ljubljanski, je pa mnenja, da so opravičena snovanja N. D. O., ali v Idriji se na to še ni mislilo.

K drugi točki poročila soodr. I. Straus in pravi, da je imenovanje tretjega šolskega nadzornika na Kranjskem politično mešetarjenje strank, ki se ne vpraša, ali je mesto tretjega nadzornika potrebno ali ne, temveč se s tem le blati osebo Belarjevo, ker je ponemčurjen Slovenec. Če bi bilo kaj resnosti v tem, kar listi zdaj pišejo proti imenovanju, bi bili lahko to preprečili poslanci v delegaciji, ker so mogli videti v proračunu stavljeno svoto za tretjega nadzornika. Nato je stavil govornik sledečo resolucijo:

«Uvažujoč, da mora šolstvo služiti le kulturnim potrebam posameznih narodov in se ne sme dirigirati za politično mešetarjenje, protestuje shod proti temu, da se je pri imenovanju prof. Alb. Belarja za tretjega šolskega nadzornika za kranjske šole zgoraj imenovano načelo kršilo, dasi morajo Slovenci na Koroškem in v Trstu prositi celo ljudskih šol.»

K temu izvajanju je vtemeljeval stališče socialne demokracije napram imenovanju Belarja še soodr. A. Kristan ter pokazal v pravi luči politiko meščanskih strank in njihovih poslancev, ki kričijo v listih proti temu, kar vlada stori, tam pa, kjer je mesto zato, so pa vladni kimovci. Nato je shod enoglasno sprejel predloženo resolucijo.

Liberalcem pa, ki jim od srca izrečene besede niso bile všeč, kakor je tožil nekaj dni pozneje «Slovenski Narod», svetujemo, naj obsojajo najprej postopanje kompanjonov v Ljubljani, ki se ne brigajo za ljudi, ki so glavna opora njih stranke v Idriji, pač pa poljubujejo dr. Sustersičeve čevlje.

Besede državnega pravdnika.

Lani je izšla v Draždanah zanimiva knjiga. Naslov ji je: «Psychologie des Verbrechers» (Dušeslovje zločinca.) Spisal jo je državni pravdnik dr. Erich Wülfflen. Veliko delo je to, ki je zanimivo zato, ker kaže tako moderne, še vedno nenavadne nazore, da bi jih človek najmanj pričakoval od državnega pravdnika, torej od človeka stanu, čegar velika večina presoja ves svet le s stališča brezsrčnih paragrafov. Za primer navajamo nekatera mesta iz veleznimivega dela.

V uvodu, stran XVIII pravi pisatelj:

«Bivstvo zločinca pojmuje mo preteklosti in sedanjosti. Zločinci imajo pa tudi pravico do pojmovanja s stališča bodoče pravdnosti. Preden ne spoznamo, da ne more sedanjost lastniški red, razdelitev dela in prilika izobrazbe več odgovarjati zahtevam zvišane pravdnosti, bomo s sedanjim merilom prekruto sodili vse zločince, ki postanejo zločinci vsled teh faktorjev.»

V uvodu, stran XXIII:

«Samo ena vrsta ljudi je. Nobenega razloga nimamo, obsojati ali pa celo zaničevati zločince. Ampak socialno sočutje, najzrelejši plod kulture, bodi njegov delež.»

V prvem zvezku, stran 396:

«Gospodarska beda je brez vsakega dvoma tudi razlog zločinov. Če se pravi, da je želja za užitkom glavni faktor v lastniškem zločinu, je to pač resnično; le da se mora izključiti neka prav omejena želja za užitkom, ki sicer presega «naj-nujnejšo» življensko potrebo. Nikakor se ne more človeku kategorično zapovedati: «Odreči se moraš vsakemu užitku!» To bi bilo zelo napačno vzgojevalno sredstvo. Kulturni človek sedanje dobe, ki se mora odreči gotovim, življenja potrebe pač nekoliko presegajočim užitkom, je tudi v gospodarski bedi.»

V drugem zvezku, stran 61:

«Gospodarsko močnejši izkorišča njemu služee moči gospodarsko slabejšega pogostoma s tako brezobzirnostjo, da ima že pečat nepravdnosti na sebi. To se ne godi le v industriji, kjer se pogostoma delavcu ne dovoljuje ne čas ne sredstva za življenje, ki bi bilo dostojno človeka in so ženske osebe ob pletosti odmerjene plače naravnost odkazane na nenavnost. To se ne godi le v trgovini in obrti, kjer se stavijo delu zlasti mladih, telesnega varstva še potrebnih ljudi, nezmerne zahteve, ki niso v nobenem razmerju z odškodnino, ampak

godi se tudi v ožjem hišnem krogu, kjer so ženski posli glede osebne svobode tako omejeni, da se sicer ne more govoriti o omejitvi svobode v zmislu kazenskega zakona, pač pa o moralni omejitvi svobode. Telesno in duševno izkoriščanje prizadene takim ljudem več škode, kakor po zakonu kaznjiva telesna poškodba.»

V drugem zvezku, str. 67 in 68:

«Pogled na zgodovino kaže, da so sedeli skoraj v vseh časih nemoralni in zločinski značaji na prestolih, ki so imeli prav tako nemoralne in zločinske moče za svetovalce. Kako je prejšnja država z vso močjo izkušala preprečiti npravnostni razvoj! Kako se je z vsemi močmi upirala duševni prosveti, tako da si jo je moral narod priboriti šele v krvavi krpelji revolucije.»

V drugem zvezku, str. 69 do 79:

«Kazenskega zakona, kazenskega procesa in izvrševanja kazni tudi danes država ne reformira vedno po etičnih in praktičnih potrebah, predvsem zato ne, ker ni za take reči časa in denarja... Tudi moderna država je še celo oddaljena od npravnostnega ideala. Še vedno se vprizarjajo — vojne. Še vedno gre slej kakor prej za brutalna nasilstva, za egoistično zasluževanje slabejšega... Primer, ki ga daje država z vojno, vzgajajoč državljane v orožju, na noben način ne vpliva moralno proti kriminaliteti... Npravnostno tudi ne deluje država, če pod pretvezo, da nosi divjim narodom krščanstvo in kulturo, zaseda njihove dežele in si z bolj ali manj izbranimi sredstvi prisvaja njihovo last... Če nastopa država in občina kot podjetnik, vpoštevata tudi edino nemoralno merilo ponudbe in iskanja za delo in odškodnino.»

V drugem zvezku, str. 83 in 84:

«Upam, da pride socialna država, ki bo vsakemu za delo sposobnemu priznala pravico in dolžnost dela ter pravico do popolnega, za življenje zadostnega plodu dela, s čemer pač ne izginejo vsi zločini, vendar se pa kriminaliteta prav temeljito oblaži.»

V drugem zvezku, str. 127:

«Manjka pa blagoslov pravičnega dela, ker proletarec v neštetihi slučajih nima dela. Odkazan na štirinajstdnevno, osemndnevno ali pa nikakšno odpoved, je vedno v nevarnosti, da izgubi delo. V takih razmerah ne more delo prinašati blagoslova... Jasno je, da so pogoji za etični razvoj značaja zelo ugodni, če je človek v zagotovljeni socialni in denarni poziciji. Mi, ki imamo kot posedujoči svoj mnogoletni kontrakt takorekoč v žepu, naj bi bili le enkrat postavljeni pred štirinajstdnevno ali osemndnevno odpoved! Višina naše etike bi grozovito padla!

Na zaključku:

«Spoznali smo nenavnost in zločin kot psihološko in socialno potrebo v kulturi in zgodovini. Kot psihološko potrebo zato, ker se more npravnostni razvoj človeštva po psiholoških zakonih duševnih nasprotij vršiti le ob nasprotju npravnosti in nenavnosti... Spoznali smo zločin tudi kot socialno potrebno dejstvo. Npopolnosti, ob katerih mora trpeti človeški družabni red, povzročajo in vstvarjajo zločin. Bodoči družabni red bo bolj in bolj premagoval npopolnosti sedanje države... Kazni so spričo psihološke in socialne nujnosti zločina brezuspešne in zato nepravilne. V splošnem ne morejo zastrašiti ali poboljšati, čeprav dosežejo v posameznih slučajih prvo večkrat, drugo pa včasih. Zločin gre vendar dalje svojo pot. Kar učinkujejo kazni z zastraševanjem in poboljšanjem dobrega, toliko uničijo zopet z drugim učinkom: Z ogorčenjem kaznovanega... Tužno bo spoznanje bodočih stoletij, če bodo spričo te resnice pogledali na barbarične kazni sedanjega časa tako, kakor gledamo mi zdaj na preteklost.»

Odločbe obrtnih sodišč.

Priobčuje dr. D.

XV. Tožitelj je delal v predilnici tožene tvrdke skozi več časa kot mlajši delavec.

Mlajši delavci te predilnice pa niso bili več zadovoljni z dosedanjim mezdno in so sklenili, prositi za povišanje mezde ali pa odpovedati.

Tožitelj je sestavil pismeno peticijo, v katero je bil sprejet ta sklep, pobiral podpise svojih tovarišev delavcev in izročil peticijo, podpisano od vseh mlajših delavcev, sefu tvrdke.

Ta pa je mislil, da je tožitelj ostale delavce nahujskal proti tvrdki, da jih zapeljuje k nepokorščini in upornosti, in je smatral razlog odpustitve po § 82. lit. f, obrt. r. za opravičen v tem slučaju in je tožitelja odpustil.

Tožitelj je zahteval po § 84. obrt. r. povračilo mezde za 14dnevno odpovedno dobo.

Tožbi se je ugodilo.

Razlogi: Po § 82. lit. f, obrt. r. se delavec lahko predčasno odpusti, ako druge pomožne delavce skuša zapeljevati k nepokorščini, upornosti proti obrtovalcu ali k protizakonitim dejanjem. V tem slučaju pa se tožitelju ne more očitati ni eno ni drugo. Tožitelj ni storil nič drugega, nego da je hotel govoriti v imenu vsega mlajšega delavstva, sprejel njegove sklepe v peticijo, pobiral za to peticijo podpise in jo potem izročil kot zaupnik svojih tovarišev.

V ti peticiji ni bilo nič nedovoljenega, krivičnega ali protizakonitega; kajti pglavitni namen petentov je bil, da obvestijo tvrdko, kaj bi se zgo-

dilo nadalje, ako bi njihovo zahtevo odbila. Ni šlo za grožnjo s stavko, ampak za pravilno, po § 77. obrt. r. utemeljeno odpoved, do katere pa ni prišlo in ni moralo priti.

Tožitelja delati odgovornega za celo akcijo in kaznovati ga s takojšnjo odpustitvijo, je bilo tedaj postavno neopravičeno; zato se je moralo po § 84. obrt. r. tožitelju priznati mezdno odškodnino za celo odpovedno dobo.

XVI. Tožitelj je bil sluga v krojaškem obrtu M. Dne 6. aprila 1907 mu je bilo pravilno odpovedano na 14 dni. Dne 15. aprila si je hotel poiskati nove službe: vsleg tega je po opravljenem jutranjem delu ob 8. zjutraj prosil svojega šefa za dovoljenje, da sme oditi; povedal je tudi, zakaj da odide.

Dobil je dovoljenje z opombo, naj se takoj zopet vrne.

Ker je tožitelj prišel šele ob 10. dopoldne, torej šele čez 2 uri, nazaj, je bil odpuščten.

Tožitelj zahteva po § 84. obrt. r. povračilo mezde za ostalih 5 dni.

Tožbi se je ustreglo.

Razlogi: Ako se je tožitelj zakasnil, tega se ni mogoče razlagati tako, da je brez dovoljenja zapustil delo, kakor pravi § 82. lit. f, obrt. r. Tožitelj je dobil dovoljenje, da sme zapustiti za nekaj časa delo; njegov šef je vedel, iz kakšnega namena je tožitelj odšel, in si je torej lahko preračunal, da mu je nemogoče «takoj» se zopet vrniti, ampak da se lahko zakasni. Ako je tedaj tožitelj verjetno opravičil svojo dvournno zakasnitev, toženi pa nasprotno ni imel dokaza, da ni tega časa porabil za iskanje službe, potem ni bilo razloga, da ga je takoj smel odpustiti.

Četrti zbor avstrijski bolniških blagajn,

ki se je vršil 7., 8. in 9. t. m. na Dunaju, pomeni impozantno manifestacijo, ki mora napraviti velik vtisk na vse prizadete kroge. Zbor je imponiral že s svojo udeležbo. Navzočih je bilo 689 delegatov, ki so zastopali več kakor poldrug milion zavarovanih članov. Še bolj kakor s tem obiskom je pa zbor učinkoval z nepričakovanim soglasanjem vseh zastopnikov in s soglasnimi sklepi o najvažnejših točkah. Bolniške blagajne v Avstriji imajo različne uprave; zastopane so bile na Dunaju tudi nekatere prometne blagajne, ki so večinoma nalašč ustanovljene proti socialnim demokratom. Bili so torej na zboru člani najrazličnejših strank, izvzemši krščanske socialce. In vendar ni bilo o važnejših točkah nobenega nasprotja, vse resolucije pa so bile sprejete s polnim soglasjem. To je pač najboljša izpričevalo za socialno demokracijo, kateri so s svojim glasovanjem tudi načelni nasprotniki priznali, da najboljše zastopa interese delavstva.

Glavna naloga zbora je bila, da se določi stališče bolniških blagajn spričo zakonskega načrta, ki ga je vlada predložila državnemu zboru o socialnem zavarovanju. Da je predlog dogotvjen, je prav. S tem se seveda predvsem strinjajo socialni demokratje, ki so se najbolj dosledno in krepko bojevali za starostno zavarovanje. Ne more se pa delavstvo strinjati z važnimi določbami nameravanega zakona in razprava na zboru je jasno pokazala, da je delavstvo razočarano in skrajno nezadovoljno.

O starostnem in invaliditetnem zavarovanju delavcev in o starostnem zavarovanju samostalnih je poročal poslanec soodr. Smitka. Resolucija, katero je predložil k tej točki, obsega sledeče zahteve:

1. Financielno in organizatorično naj se loči zavarovanje samostalnih od zavarovanja delavcev;
2. Namesto kapitalne odpravnine naj se določi za vdove in srote rente vsaj tako visoke, kakor so ustanovljene v zavarovanju o neizgadah;
3. Rente naj se zvišajo toliko, da postane oskrba revežev nepotrebna. Temeljne rente naj se računajo tako kakor v načrtu bivšega ministrskega predsednika Koerberja.

4. Odpravi naj se vsaka starostna in plačilna meja za zavarovalno obveznost; pomnože naj se plačilni razredi, da se lahko zviša rentna mera.

5. Omogoči naj se dobivanje rent tudi tistim, ki postanejo v prehodni dobi nesposobni za delo in tistim, ki so prekoračili 65. leto.

6. Zniža naj se rok za uveljavljanje zakona na eno leto po razglasitvi.

Zbor bolniških blagaja pričakuje od parlamenta, da bo popolnoma vpošteval te v interesu zavarovancev predložene zahteve in sodi, da se le tedaj lahko izdela poraben in koristno zavarovalni zakon, če se odpravijo vsi navedeni nedostatki vladnega načrta.

O reformi bolniškega zavarovanja je poročal poslanec soodr. Eldersch, ki je ostro kritiziral nameravano popačenje zavarovalne organizacije. Kritika je močno učinkovala; ne eden izmed navzočih meščanskih zastopnikov ni vstal, da bi zagovarjal izkaženi načrt vlade s famoznimi «okrajnimi mesti». Resolucija, ki je bila predložena k tej točki, je zelo obsirna in našteva vse nedostatke vladnega načrta ter izreka sledeče zahteve:

1. Zavarovanje samostalnih naj se loči iz financielne in organizatorične zveze z delavskim zavarovanjem. Odpravijo naj se tiste določbe, ki omenjajo ustanovitve «okrajnih mest».

2. O vseh zadevah bolniškega zavarovanja naj se postavno določi popolna samostalnost bolniško

blagajniških uprav. Če se ne more doseči ustanovitve pokrajinske enotnih blagajn, naj se vsaj odpravijo najmanjše oblike blagajniške organizacije, blagajne z manj kakor 500 člani, da se lahko poveri bolniškim blagajnam oskrbovanje lokalnih poslov za vso delavsko zavarovanje. Le na ta način je mogoče, da se lahko uspešno in s porabo najmanjših sredstev izvršujejo opravi delavskega zavarovanja. Za zavarovanje poljedelskih in gozdarskih delavcev naj se ustanove posebne blagajne, ker so v obstoječih bolniških blagajnah zavarovani večinoma industrialni delavci, bolniško zavarovanje poljedelskih in gozdarskih delavcev pa mora biti primerno posebnim razmeram te delavske skupine. Glede na zavarovanje samostalnih se je sklenilo:

«Zavarovanje samostalnih naj se uravna s posebnim zakonom. Zavarovalna obveznost naj se razširi na večji krog samostalno pridobivajočih krogov. Predmet zavarovanja ne bodi samo starostna renta, temveč naj se poskrbe tudi rente za onemoglost ter za vdove in sirote.

Zavarovanje naj se razdeli vsaj v šest rentnih razredov in pod gotovimi pogoji bodi zavarovancu dovoljeno, da si sam izbere rentni razred, v katerem hoče biti zavarovan.»

Poročali so še:
Poslanec sodrug Widholz o reformi bolniškega zavarovanja;
sodrug Brod o reformi zavarovanja za nezgode;
poslanec sodrug Müller o zavarovanju železničarjev;
poslanec sodrug Beer o zavarovanju rudarjev;
poslanec sodrug dr. Winter o razsodiščih in oblastih.

O vseh teh točkah in o zavarovanju trgovskih pomočnikov so se sprejele predložene resolucije. Državni zbor ima sedaj bogat material za razpravo o zavarovalnem načrtu.

Zahtevajte po vseh gostilnah, kavarnah in brivnicah „Rdeči Prapor“!

5-4 **.. Naprodaj je ..**
v sredini Trbovelj
novozidana
hiša

pripravna za vsako obrt po nizki ceni.
Vprašati je pri Janezu Barbotu, Loke 268.

Pozor! 15-15
Kavarna „ILIRIJA“
Ljubljana, Kolodvorske ulice šte. 22
se priporoča.
Vsak dan celo noč odprta.
Vsak ponedeljek koncert seksteta
na lok ob prosti vstopnini.
S spoštovanjem
Štefan Miholič, kafetir.

Milko Krapeš

urar in trgovec z zlatino, zapriseženi
sodnijski cenilec, Ljubljana, Jurčičev trg 3

prilaga svojo bogato zalogo različnih stenskih in žepnih ur, kakor tudi zlatih in srebrnih verižic, uhanov in prstanov. V zalogi imam tudi gramofone in plošče s slovenskimi napeti in godbo. Z ozirom na bližajoče se božične in novoletne praznike, naj nihče ne zamudi te prilike, ker lodem prodajal po znatno nizkih cenah. Malo dobička, veliko prometa! Cenike pošiljam zastoni in poštne prosto! 52-10

Prva slovenska ::
:: modna trgovina
za gospode
Engelbert Skušek
Ljubljana
Mestni trg šte. 19
se najtopleje priporoča.

104-27

Telefon št. 177 52-15
L. Tomažič
zaloga piva
v Spodnji Šiški pri Ljubljani.
Gosp. gostilničarjem in p. n.
slavnemu občinstvu priporočam
zagrebaško in
:: češko pivo ::

Velika in moderna
: zaloga oblek :
— za gospode, dečke in otroke —
A. KUNC
LJUBLJANA, Dvorni trg št. 3
:: (na vogalu Židovske ulice). ::
Strokovnjaška postrežba z izbornimi izdelki, po nizkih, stalnih, na vsakem predmetu označenih cenah. 24-5
Naročila po meri točno in priznana dobro. ::

35 letni velik
uspeh! 52-9

Močan želodec,
pravilno prebavo
ter odprtje telesa

se doseže, ako se uporablja mnogo-
gokrat odlikovano

želodčno tinkturo
lekarna Piccolija
Ljubljana, Dunajska cesta.
Steklenica 20 v. Naročila po povzetju.

Največja zaloga,

najboljša in najcenejša tvrdka za naročevanje ozir. nakupovanje!

Čopčev za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.
Lakov, pristnih angleških za vozove.
Emajlne prevlake, pristne, v posodicah po 1/2, 1/4, 1/8 in 1 kg. 104-11
Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in najlepše mazilo za trde in mehke pode.
Voščila, štedilneža, brezbarvnega in barvnega za pode; najcenejše in najboljše.
Rapidola, pripravne za vsakovrstne prevlake.
Brunolina za barvanje naravnega lesa in pohištva.
Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Madžobo za usnje.
Oljnatih barv, priznane najboljše.
Oljnatih barv v tubah, g. dr. Schönfelda.
Firneža, prirejenega iz lanenega olja, kranjskega.
Steklarskega kleja, pristnega, zajamčeno trpežnega.
Gipsa, alabasterskega in štukaturnega.
Karbolineja, najboljše.
Fasadnih barv za apno.
Barv, suhih, kemičnih, prstenih in rudniških.
Kleja za mizarje in sobne slikarje.
Vzorci za slikarje, najnovejših.

Ustanovljeno 1. 1892. **Adolf Hauptmann v Ljubljani** Ustanovljeno 1. 1892.
I. kranjska tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

Dolniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg
v Ljubljani
Telefon šte. 168. 168.

izborno pivo v sodnih in steklenicah.
ZALOGA V SPODNJI ŠIŠKI.